

ἀγαλλιάσεις ἐξ ὑπαμοιβῆς ! Τὴν ἐπαύριον τῆς πρώτης μάχης, καθ' ἣν ὁ Κολοκοτρώνης ἐγκατελείφθη μόνος καὶ εἶπε τὴν ἀξιωμαθιμόνευτον φράσιν — « ἐδῶ θὰ μείνω νὰ με φᾶν οἱ κοράκοι » — τίς ἔλεγεν ὅτι δὲν ἀπείχε πολὺ ἡ ἄλυσις τῆς Τριπολιτοῦσας ; Ὅτε ὁ Δράμαλης διέβη τὸν ἰσθμὸν, τίς ἀνθρωπίνως σκεπτόμενος ἠδύνατο νὰ προμαντεύσῃ ὅτι τὸ ἀμέτρητον ἐκεῖνο πέλαιος τῶν κεφαλῶν ἐμελλε νὰ στηθῇ εἰς οὐρανολύμνη πυραμίδα νίκης ; Ὅτε ἔπεσε τὸ Μεσολόγγιον, πόσοι ἀρὰ γε ἦσαν καὶ οἱ παρὰ μόνου τοῦ Θεοῦ ἀναμένοντες σωτηρίαν ; Ὅτε ὁ Ἰβραήμης διέβαιναν δυνάμεις καὶ ἀκαταμάχητος τὴν Ἑλλάδα ἀπ' ἀκροῦ εἰς ἄκρον καὶ ἐξήρτα τὴν τύχην τῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ μόνης τῆς πτώσεως τοῦ Ναυπλίου, τίς ἐφαντάζετο ὅτι τότε ἠγνοίετο ἡ ἐνδοξοτάτη σελίς τοῦ ἀγῶνος, ἡ σελίς ἣ φέρουσα ἐν κεφαλίδι τὸ ὄνομα τοῦ Καραϊσκάκη ; Ἀλλ' οἱ κίνδυνοι ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο ὡς χειμερινὰ νέφη διωκόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτελλε πάλιν ῥαδινὸς καὶ ἀκτινοβόλος, μέχρις οὗ ἐφώτισε τὴν ἡμέραν τοῦ Ναυαρίνου.

Μεσολόγγιον ! Ἡ λέξις αὕτη ἔπρεπε νὰ προσφέρηται πάντοτε ἄνευ ἐπιθέτου, ἄνευ σχολίου. Εἶναι ἡ λέξις, ἣν ἡ Ἑλλάς ἐκστομίζει μεθ' ὑπερηφανείας καὶ ἰσότητος πρὸς τὰ σκιὰς τῶν προπατόρων καὶ θὰ ἐκστομίζῃ, ἐφ' ὅσον ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ ὑπάρχει ἱστορία, πρὸς τὴν ἐπερχομένην γενεάν. Ἐκεῖ, εἰς τὴν μνήδραν κείνην, ἐν μέσῳ τῶν ἡλικοῶν μαχητῶν, ὅπισθεν τῶν προμαχῶν, οἵτινες βαπτισθέντες δι' ἐνδόξων ὀνομάτων εὗρον τρόπον νὰ προσθέσωσιν εἰς αὐτὰ νέαν εὐκλειαν, ἐκεῖ ὅπου ἡ μαχημένη Ἑλλάς συνήψεν ἀρραβῶνα μετὰ τῆς ἐνδοσυϊῶδος Εὐρώπης διὰ τοῦ ἐναγκαλισμοῦ τοῦ Μαυροκορδαίου καὶ τοῦ Βύρωνος, ἐκεῖ ὁ ἐθνικὸς ἀγὼν ἤρθη εἰς τὸ ὑπατον σημεῖον τῆς μεγαλουργίας, καὶ ὑψώθη ὅσον ὑψώθησαν τὰ τριμμάτα τῆς πόλεως τὰ ἀντιναχθέντα εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ ἀντίστασις τοῦ Μεσολογγίου ὑπῆρξε τὸ προπύργιον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀφοῦ δὲ ἔπεσαν, ἂν πτώσις λέγεται ὁ ὀλεθρὸς πόλεως καὶ κατοίκων, ἔπαθεν ἀρρητὸν τινα

μεταμόρφωσιν, ἐνεφανίσθη ὡς ἔλεγχος καὶ ἰκεσία ἐνώπιον τῶν δυναστῶν τῆς γῆς καὶ ἐκλινεν ὀριστικῶς τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Λουδοβίκος ἔψαλε καὶ πάλιν τὸν πένθιμον ὕμνον καὶ ὁ Κάρολος Γ' ἐσπτόγγισε πικρὰ δάκρυα ἐνώπιον τῶν ἐκθαμνῶν αὐλικῶν καὶ ἴσως τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπεφάσισε κατὰ διάνοιαν νὰ ἐκστρατεύσῃ ὑπὲρ « τῆς χριστιανικῆς Βασιλείας », ὡς ἀπεκάλει τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει καιρὸς νὰ ἀπκριθῇσωμεν πάντας τοὺς θριάμβους τοῦ κατὰ ξηρὰν ἀγῶνος. Μᾶς νεύει καὶ μᾶς καλεῖ ἡ θάλασσα. Πῶς βραδύνομεν νὰ προφέρωμεν τὰ ὀνόματα τοῦ Μιαούλη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Σαχτούρη, τοῦ Τομπάζη, τὰ ὀνόματα τῶν ἡμιθέων, οἵτινες ἐπολιορκήσαν τὴν Ἀσίαν καὶ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπέδειξαν θριαμβεύσαν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν εἰς παράλια ὅπου δὲν εἶχε κυματίζει ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος ; Ἡ μικρὰ ἐκείνη λέμβος ἣ φέρουσα ὀρθιον καὶ δουλοφόρον ἐπὶ τῆς πρύμνης τὴν Κανάρην, ὡς παρέστησε τότε τὸν θαλάσσιον ἥρωα ἣ ζωγραφικὴ καὶ ἡ ποίησις, δὲν κατεπόντισε μόνον χιλιάδας ἀνδρῶν, δὲν ἔτρεψε μόνον σιόλους εἰς φυγὴν, δὲν διέλυσε πολικρικὰ, ἀλλ' ἐστρατολόγησε διὰ τὸ πρωτοφανὲς καὶ ἔκτακτον τοῦ τολμήματος πλειοτέρους θαυμαστάς ἐν Εὐρώπῃ, ἣ πάντες ὁμοῦ οἱ κατὰ ξηρὰν θριάμβοι. Ἡ πυρβόλησις τῆς ναυαρχίδος παρὰ τὴν Χίον, ἐφ' ὅσον αἱ ἀνθρώπιναί καρδεῖα θονοῦνται ὑπὸ παλμῶν εὐγενοῦς ἐκδικήσεως, θὰ φέρεται διὰ τῶν στομάτων, ὡς τὸ θεσπεσιώτερον μεγαλοῦργημα κεραυνώδους Νεμέσεως. Ἀλλὰ μήπως τὴν ἀνδρείαν μόνον τῶν θαλασσομάχων πρέπει τις νὰ θαυμάσῃ ; Ἡ ναυτικὴ ἐπιστήμη τῶν αὐτοδιδάκτων ναυάρχων καὶ πλοιαρχῶν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ σήμερον ἀκόμη κινεῖ τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν ἀπορίαν τῶν εἰδημόνων. Ἡ παράταξις τῶν πλοίων, ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἀνέμων, ἡ τέχνη τῶν ἐλιγμῶν, ὁ χειρισμὸς τῶν ἰστιῶν, τα δυσκολώτερα στρατηγήματα τοῦ ναυτικοῦ πολέμου ἀπεκαλύφθησαν ἐκ θείας ἐμπνεύσεως εἰς τοὺς ἐμποροπλοιαρχοὺς ἐκείνους »

Ο ΣΙΑΝ

Η ΚΟΜΑΛΑ

Δραματικὸν ποίημα εἰς μίαν πράξιν.

Ἀφιερῶται εἰς τὸν μαθητὴν μου

ΣΤΑΜΑΤΙΟΝ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Κόμαλα, θυγάτηρ τοῦ Σάρνου βασιλέως τῆς Ἰνιστύρης καὶ τῶν Ὀρκάδων Νήσων, ἐρασθεῖσα ἐμμυκῶς τοῦ Φίγγαλ, υἱοῦ τοῦ Κόναλ, ἐν τινι συμποσίῳ ἐνθα ὁ πατήρ τῆς τὸν εἶχε καλέσει, ἐπροτίμησε νὰ

ἐγκαταλίπῃ τὴν πατρίδα τῆς καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἐραστήν τῆς. Τοῦτο θμως ἀνεκάλυψεν ὁ Ὑδαλλὰν τοῦ ὅπου τὸν ἔρωτα ὀλίγον πρότερον εἶχεν ἀποκρούσει, καὶ ὠρκήσθη νὰ τὴν ἐκδικηθῇ. Ὁ Φίγγαλ, ἐνθους ἐκ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ρωμαντικοῦ πάθους τῆς κορασίδος, συνήνεσε νὰ τὴν καταστήσῃ σύζυγόν του ἅμα ὡς ἤθελε λάβῃ πέρας ἡ ἐκστρατεία τοῦ Καρακούλ καὶ ἤθελεν ἐξελθῇ αὐτὸς νικητής. Ὅθεν ἐβάδισε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὅπως ἀναχαιτίσῃ τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν του, καὶ ἀπῆκε τὴν Κόμαλαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς λόφου, ἐξ ἧς ἦσαν ὁρατὰ τὰ στρατεύματα τοῦ Καρακούλ, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ ἐπέστρεφε τὴν νύκτα ἐὰν ἐπεκράτει τοῦ ἐχθροῦ του. Ἐξελθὼν νικητής, πέμπει τὸν Ὑδαλλὰν ὅπως ἀναγγεῖλῃ τοῦτο εἰς τὴν ἐρωμένην του, ἀλλ' αὐτὸς ἐκδικούμενος τὴν περιφρόνησιν τῆς Κόμαλας, τὴν εἰδοποιεῖ ὅτι ὁ ἐραστὴς τῆς ἀπέθανε. Ἡ Κόμαλα ἀπελπίζεται καὶ ἐκρηγνυταί

Ἐπὶ τῇ εἰκοοῦπενταετηρίδι τῆς διευθύνσεως τοῦ κ. Α. ΒΕΝΕΤΟΚΛΕΟΥΣ
Δῶρον τῶν Μαθητῶν 1878 - 1904.

εἰς θρήνους, βλέπουσα δὲ ἐπανερχόμενον τὸν Φίγγαλ
δὲν τολμᾷ νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ
ἐκλαμβάνει αὐτὸν ἀντὶ τῆς σκιάς τοῦ ἐραστοῦ της,
βεβαιωθείσα δὲ ἔτι πράγματι ἦτο ὁ ἴδιος ἀποθνήσκει
ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς χαρᾶς.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΦΙΓΓΑΛ, βασιλεὺς τοῦ Μόρδεν.
ΚΟΜΑΛΑ, θυγάτηρ τοῦ Σάρνου, ἐρωμένη τοῦ
Φίγγαλ,
ΥΔΑΛΛΑΝ, υἱὸς τοῦ Λαμόρ, ἐραστής τῆς Κόμαλας.
ΔΕΡΣΑΓΡΕΝΑ, θυγατέρες τοῦ Μόρνν, σύντροφοι
ΜΕΛΙΑΚΟΜΑ, τῆς Κόμαλας.
ΒΑΡΔΟΙ.

ΣΚΗΝΗ Αη (1)

Δερσαγρένα καὶ Μελιακόμα.
ΔΕΡΣΑΓΡΕΝΑ

Ἐπῆρε τέλος τὸ κυνήγι.
Στὸ Ἄρδεν δὲν ἀκούγεται ἄλλο

(1) Τὴν μικρὰν ταύτην τραγωδίαν διήρξα εἰς σκηνάς,
πιστεύων ὅτι οὕτω θέλει παράσχη πλείονα θέλγητρα εἰς
τοὺς ἀναγνώστας.

ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸν ἦχο.
Ἐλα, τοῦ Μόρνν κόρη, ἔλα
ἀπὸ τῆς ἀκροποταμιᾶς τῆς Κρόνας. (1)
Ἄς τὸ δοξάρι σου πάρε τὴν ἄρπα.
Μὲ τὰ τραγοῦδια μας ἄς ἐρθῇ ἡ νύχτα,
καὶ γύρω στ' Ἄρδεν ἄς ἀπλωθοῦνε
κι' ἀνὰ στοὺς λόφους ἄς ἀντηχήσουν.

ΜΕΛΙΑΚΟΜΑ

Ἀλήθεια ἡ νύχτα πλάκωσε,
ὦ γαλανόματι παρθένα.
Στοὺς κάμπους πάνω ἀπλώνεται
τὸ μαῦρο τὸ σκοτάδι.
Ὡλαὶ στὸ ποταμὰκι
εἶδα ἓνα ζαρκάδι
καὶ μέσα στὴ μαυρύλλα
τὸ πῆρα γιὰ βουναλάκι.
Μὰ ξάφνου εἶδα καὶ πῆδηξε κι' ἐχάθην.
στὰ κέρατά του γύρω
φωτιᾶς στρουθογυροῦσαν,
καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα τῆς Κρόνας
βγάνανε τὰ φαντάσματα
τὰ ὠχρά των τὰ κεφάλια.
Αὐτὸ τί λές, νὰ ἐξηγᾷ;

(1) Μικρὸς ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς τὸν Κάρρωνα.

ΔΕΡΣΑΓΡΕΝΑ

Ἄχ, τί εἶναι αὐτὰ ποῦ ἀκούω!
 Σημάδια εἶναι τοῦτο
 πῶς πέθανε ὁ Φίγγαλ.
 Ὡϊμένα! Ἐπεσε ὁ βασιληῆς
 τῶν ἀντριωμένων καὶ νικαί
 ὁ Καρακοῦλ. (1) Κόμαλα, ἔλα·
 κατέδα, δύστιχη κόρη τοῦ Σάρνου,
 ἀπὸ τὸν ἰσκιερό σου λόφο·
 ἔλα μὲ θρήνους καὶ μὲ δάκρυα·
 σκοτώθη ὁ ἄντ'ρας σου, ἔπεσ' ὁ νέος
 ποῦ ἀγαποῦσες κι' ἡ ὀσκία του
 ἡ ἀγαπημένη ἰδὼς πλανᾶται,
 γιὰ νὰ σέ ὀϊ, στὸ λόφο ἀπάνω.

ΜΕΛΙΑΚΟΜΑ

Κύτταξ' ἐκεῖ πῶς κάθεται
 ἡ Κόμαλα ἀπελπισμένη.
 Παλαί στα δυο της πόδια
 δυὸ σκύλλοι σταχτεροὶ κουνοῦν
 τὰ σικωμένα αὐτιά τους·
 τὰ διὰ πλάτα ρουθούνια τους
 καπνίζουν καὶ ρουφούνε
 τὸ κρῦο ἀνεμοψύσημα.
 Τὸ σκυθρωπὸ της κούτελο
 τὸ ἀκουμπάει ἀπάνω
 στὰ μπράτσα της, καὶ τοῦ βουνοῦ τ' ἀγέρι
 παίζει με τὰ μαλιά της.
 Τὰ ὁμορφα ρίχνει μάτια της
 γύρω στοὺς ὄρους κάμπους,
 'κεῖ ποῦ τῆς εἶχε τάξιμο
 ὁ ἀγαπητικός της
 πῶς θα ξαναγυρνοῦσε.

ΣΚΗΝΗ Β'

Κόμαλα καὶ οἱ ἄνω.

ΚΟΜΑΛΑ

Ρέμα ἐδὺ τοῦ Κάροου (2) γλιγόρο,
 γιὰ τὸ ταραγμένο σου τὸ κύμα
 κυλᾷ στὸ αἶμα; ὁ ἀχὸς τῆς μάχης
 βούϊξε εἰς τὴν ἀκροποταμιά σου.
 Μὴν τύχη καὶ σκοτώθηκε ὁ Βασιληῆς τοῦ Μόρβεν;
 Ὡ, ἐδὺ λευκὸ φεγγάρι, οὐρανοπαίδι,
 ἔδγα ἔξω, τρύπησε τὰ δαδωμένα
 σύννεφα ὅπου σὲ σκεπάζουνε καὶ ἄσε
 νὰ 'δῶ τὸν ὅπλων του τὴ λάμψη μὲς τοὺς κάμπους!
 Ἡ κάλλιο, ἐδὺ μετέωρο ποῦ τὴν νύχτα
 τῶν πεθαμένων τὲς ψυχὲς φωτίζει,
 ἔλα, ἐδὺ μετέωρο, καὶ μὲ τὸ πλάνο
 τὸ φῶς σου δεῖξέ μου τὸ δρόμο
 ποῦ πάει γιὰ τοῦ ἀγαπητικοῦ μου!
 Ἄχ. Ποιὸς θὰ μὲ φυλάξῃ ἀπὸ τὴ λύπη
 κι' ἀπὸ τὸν ἔρωτα τοῦ Ὑδαλλάν;
 Πότε ἄρ' αὖ γὰ νὰ δῶ θὲ νὰ μπορέσω
 τὸν ἥρωά μου τὸν ἀγαπημένο
 στοὺς λόχους μέσα νὰ πετᾷ ὡς ἄχτιδα
 ἀνατολῆς ἀνάμεσα στὴν πᾶχνη τῆς αὐγούλας;

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ὑδαλλάν καὶ οἱ ἄνω.

ΥΔΑΛΛΑΝ

Ἐλᾶτε, πᾶχνες δεῖς πυκνὲς τῆς Κρόνας,
 ὀκεπάσετε τὸν κυνηγὸ (3) μὲ τὰ ἀπλωτά σας

(1) Ὁ Καρακοῦλ οὗτος εἶναι ὁ Καρακάλλας, υἱὸς τοῦ
 Αὐτοκράτορος Σεβέρου, ὅστις ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν
 Καλυδωνίων τῇ 211 π. Χ.

(2) Ὁ ποταμὸς οὗτος ἦτο τὸ ὄριον τῶν Ρωμαϊκῶν κτή-
 σεων ἐν Βρεταννίᾳ καὶ ἐχώριζε τὴν ρωμαϊκὴν ἐπικράτειαν
 ἀπὸ τῆς Σκωτίας ἣτις διετέλει ἐλευθέρη. Τὸ ὄνομα τοῦτο
 (Carron) διατηρεῖ μέχρι σήμερον, καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ
 Forth, ὀλίγα μίλια πρὸς βορρᾶν τοῦ Falkirk.

(3) Τὸν Φίγγαλ.

τὰ δάβανα! Ἄπ' τὰ μάτια μου κρούστε τὰ βήματά του
 γιὰ νὰ μὴ μοῦ θυμίζουνη τὸν πεθαμένο φίλο.
 Τὰ τᾶγματα σκορπίσανε κι' οἱ ἄντρες πρὶν δὲν
 [τρέχουν

τοιγύρω στὰ περίφανα σκουτάρια....
 ὦ, κατακύλα, ποταμὲ αἱματοδαμένε!
 ἔπεσε τοῦ λαοῦ ὁ βασιληῆς γιὰ πάντα.

ΚΟΜΑΛΑ

Ποιός, ἀποκρίσου, ποιός, παιδί τῆς μαύρης νύχτας,
 ποιός ἔπεσε στὸ σκοτεινὸ τοῦ Κάροου ρέμα;
 λευκὸς σὰν τοῦ Ἀρβεν ἦτανε τὸ χιόνι; ()
 ἡ γελαστός σὰν τ' οὐρανοῦ δοξάρι;
 Μοιάζανε τὰ σγουρὰ μαλιά του
 μὲ τοῦ βουνοῦ τὴν καταχνιά σὰν τὴ χρυσώνει
 τοῦ ἡλίου ἡ ἀχτίδα; Ἐμοίαζε στὴ μάχη
 ὡς ἂν ἀστροπελέκι; ἔμοιαζε στὸ τρέξιμο μ' ἀλάφι;

ΥΔΑΛΛΑΝ (2)

Ὡ, ἄς μπορούσα νάβλεπα
 τὴν ὁμορφὴν ἀγάπη μου νὰ σκύβῃ
 ἀπὸ τὸ βράχο της! (3) Ὡ, ἄς μπορούσα (4)
 ν' ἀγνάντευα τὰ μάτια της κόκκινα ἀπὸ τὸ κλάμα!
 Καὶ τὸ ζεστό της μάγουλο ποῦ τὸ μισοσκεπάζουν
 τὰ λιθωρὰ της τὰ μαλιά! Ζέφυρε, φύσα.
 Σίκωσ' τὰ ὦρια της μαλιά καὶ δεῖξέ μου στὰ μάτια
 τ' ἀλαδαστρένια μπράτσα της καὶ τ' ὁμορφὸ της
 [στῆθος

ποῦ ἡ θλίψη πιὸ ὁμορφο τὸ κάνει!

ΚΟΜΑΛΑ

Πῶς εἶπες; πέθανε λοιπὸν ὁ γιὸς τοῦ Κόμαλ;...
 Στὸ λόφο πάνω ὁ κεραυνὸς κυλάει!
 Στὰ πύρινά του τὰ φτερά ἡ ἀστραπὴ πετάει!
 Ἄχ! Ὅχι δὲ φοβάμαι, δὲ φοβάμαι πιά.
 Τί ἔχω γιὰ νὰ φοβηθῶ ἀφ' οὗ κι' ἐχάθῃ
 ὁ Φίγγαλ μου; Πέ μου κακομηνύτη,
 πᾶει λοιπὸν, σκοτώθηκε ἐκεῖνος
 ποῦ σπούσε μὲ τὰ χέρια τὲς ἀσπίδες;

ΥΔΑΛΛΑΝ

Σκορπίστηκαν στοὺς λόφους οἱ ὀπλίτες,
 κι' οὔτε θ' ἀκούσουν πρὶν τοῦ Φίγγαλ τὴ φωνή.

ΚΟΜΑΛΑ

Ὡ, ἐδὺ τοῦ κόσμου βασιλῆα, (5) βῆμα πρὸς βῆμα
 νὰ σ' ἀκολουθῇ τοῦ θανάτου ἡ ἀντάρα!
 Ἀμποτε νὰ ξαφανιστῇ! Τὰ βήματά σου
 γοργὰ στὸν τάφο νὰ εὖ πάνε!
 Κι' ἀπὸ τὸ κρῦο σου τὸ μνημα
 παρθένα κόρη νὰ σὲ κλάψῃ,
 ὅμοια μ' ἐμένα στῆς ζωῆς της
 τὴν ἀνοιξὶ μὲ δάκρυα ἀπ' ἀπισμένα!....
 Γιατὶ σκληρὸ ἐδὺ Ὑδαλλάν
 μοῦπες πῶς πέθανε ὁ ἥρωάς μου;
 Ἄχ, θὰ παρηγοροῦμαι μὲ τὴ γλυκίαν ἐλπίδα
 πῶς θὰ τόνε ξανάβλεπα πάνω στοὺς βράχους!

(1) Ἡ Κόμαλα φοβούμενὴ μήπως ὁ ἐραστής της ἀπέ-
 θανε δὲν τολμᾷ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ αὐτοῦ ἀπ' εὐθείας ἀλλὰ
 ποιεῖται χρῆσιν περιφράσεων.

(2) Ὁ Ὑδαλλάν ὁμιλεῖ καθ' ἑαυτόν.

(3) Ἡ ἐννοία ἐν τῇ πρωτοτύπῳ εἶναι ἐνταῦθα τόσον
 σκοτεινὴ ὥσον καὶ ἐπαμφοτερίζουσα:

Ο that I might behold his leve, fair-loaning from her
 rock.

(4) Ὁ Ὑδαλλάν δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν διακρίνῃ ἔνεκα
 τοῦ σκότους τῆς νυκτός.

(5) Ἐννοεῖ τὸν Καρακάλλαν.

Ἀπὸ μακρυνὰ οἱ θωριές τῶν δέντρων
θὰ γέλαγαν τὰ μάτια μου, καὶ τοῦ ἀγέρα
ὁ θόρυβος στὰ γελασμένα αὐτιά μου
ἐάμοιαζε τὸν ἄχο τῆς σάλπιγγός του....
Ἦθελα νάμουνα κοντὰ του,
πλαῖ στὴν ἀκροποταμιά τοῦ Κάρρου,
τὰ παγωμένα χεῖλη του νὰ τοῦ ἐσταίνω
μὲ τὰ ἀχνισμένα μου τὰ δάκρυα.

ΥΔΑΛΛΑΝ

Ὅχι, δὲν κοιτάει στὸν Κάρρο,
μόνο στὸ Ἄρδεν τοῦ σικώσαν τάφο
οἱ ὀπλίτες. Σὺ, φεγγάρι, ἀπὸ τὰ σύννεφά σου
τὰ χλωμασμένα φέξε τον καὶ ρίξε
τὲς φωτερὲς ἀχτίδες σου πὰ στὴν ἀρματωσιά του
γιὰ νὰ τὸν διῇ ἀπὸ μακρυνὰ ἡ Κόμαλά του!

ΚΟΜΑΛΑ

Σταθῆτε, ἐσεῖς, σταθῆτε νεκροθάφτες,
ἀφῆστέ με νὰ δῶ τὸν ἀγαπητικό μου!
Ῥιμένα! Μ' ἄφησε μονάχη στὸ κυνήγι!
Ῥιμέ! Στὸν πόλεμο δὲν ἦξερα πῶς ἦθε πάει.
Μοῦ 'ταξε πῶς θὰ γύρναε τὴν νύχτα.
Αὐτὸ ἦτανε λοιπὸν τὸ γυρισμὰ του!...
γιατὶ δὲ μοῦπες, σὺ παιδί τοῦ βράχου, (1)
πῶς ἦθε τὸν σκοτώσουνε; Τὸν εἶδες
νὰ πλὴρ μὲς στὸ αἷμά του καὶ δὲ μοῦ τῶπες!

ΜΕΛΙΑΚΟΜΑ

Τί εἶν' αὐτὸς ὁ θόρυβος ὅπου τ' αὐτιά σπαράζει;
Τί εἶν' αὐτὲς αἱ φωτερὲς μορφές ὅπου ἀστράφτουν;
Ποιὸς (2) εἶν' αὐτὸς ποῦ ροδολα, σὰν ποταμίσιο
[κύμα (3)]
κάτω ἀπ' τὸ φεγγαρόφωτο, εἰς τοῦ Ἄρδεν τοὺς
[κάμπους;

ΚΟΜΑΛΑ

Ποιὸς ἄλλος θὲ νὰ εἶναι ἀπ' τὸν καταραμένο
γιὸ τοῦ ἄρχοντα τοῦ κόσμου, ἄλλος ἀπ' τὸν ἐχτρό
[μου];
Ἔλα, τοῦ Φίγγαλ πνεῦμα, ἀπὸ τὸ σύννεφόν σου
κι' ὀδήγα τὸ δοξάρι τῆς Κόμαλας, νὰ τὸν ρίξῃ
στὸ δάσος σὰν ζαρκάδι. Ὅμως ἐκεῖ τί βλέπω;
Αὐτὴ, ὦ, αὐτὴ εἶναι τοῦ Φίγγαλ ἡ σκιά!
Κ' ἔρχεται πρὸς ἐμένα! Τὴν περιτριγυρίζουν
ψυχὲς ἀποθαμένων χλωμές! Ὡ ἀγαπημένε,
γιατὶ ἔρχετ' ἡ σκιά σου ἐδῶ νὰ με τρομάξῃ
καὶ βάλλωμο νὰ χύσῃ στὴ θλιθερὴ ψυχὴ μου;

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Φίγγαλ, Βάρδοι καὶ οἱ ἄνω.

ΦΙΓΓΑΛ

Βάρδοι πιάστε τὲς ἄρπες σας, τὲς μάχες τραγουδάτε
τοῦ Κάρρου. Στὰ οὐράνια οἱ ἦχοι τοὺς ἄς φτάσουν.
Ὁ Καρακοῦλ φεύγει μπροστὰ στοὺς κάμπους ποῦ
[βαρροῦσε]
πῶς θὰ νικοῦσεν. Ἐβυγε ὥσταν ἀτιμὸς ἀγέρα
ποῦ κρύβει μὲς στὰ σπλάχνα του φαντάσματα τῆς
[νύχτας,
ὅταν τὸν σπρώχνῃ ὁ ἄνεμος, καὶ πλάνο μὲς στὸ
[δάσος]

τὸ σκοτεινὸ, τὸ ἄστατο τὸ φῶς ὁρμᾷ....
Μοῦ φαίνεται σὰν ν' ἀκούσα κάποια φωνὴ ποῦ
[μοιάζει
μὲ τὸ γλυκὸ τὸ παράπονο τοῦ δροσεροῦ τοῦ ἀγέρα
ὅπου φυσαεῖ ἀπ' τὸ βουνό. Ἀχ, ἡ φωνὴ λὲς νῦναι
τῆς κυνηγήτρας τοῦ Κονά! Τῆς κορασιάς τοῦ
[Σάρνου!
Ἔβγα ἔξω ἀπὸ τοὺς βράχους σου, γλυκιὰ μου
[ἀγάπη, τρέξε!
κάμε ν' ἀκούσω τὴ φωνή, τὴν ὁμορφὴ φωνή σου!

ΚΟΜΑΛΑ (1)

Ὡ, ἀγαπημένε γιὰ τοῦ θανάτου,
πάμε μαζί σου μὲς στὴ σπηλιά σου. (2)

ΦΙΓΓΑΛ

Ναί, στὴ σπηλιά μου θάρτεις γλυκιὰ μου.
Ἐπαῦ! ἡ ἀντάρα. Ὁ ἥλιος λάμπει
πάνω στοὺς κάμπους. Ἔλα, πανώρια
σὺ κυνηγήτρα. Ἔλα μαζί μου!

ΚΟΜΑΛΑ

Ὡ, τί εἶν' αὐτὸ ποῦ βλέπω, τί ἀκούω!
Εἶναι ὁ Φίγγαλ μου καὶ ζῇ! Γυρίζει
γεμάτος δόξα. Νά, ἐγγίζω
τὸ χέρι του τὸ ἀντριωμένο!
Ῥιμέ, Ῥιμέ! Τί ἀγωνίες!
Τί λύπες ποῦ σπαράζουν τὴν καρδιά μου!
Δὲν εἰμ' ἐγώ!... Θὰ πάω νὰ ἡσυχάσω
πάνω στὸ βράχο, ὅσο νὰ συνέρτῃ
ἡ ψυχὴ μου ἀπ' τὴν τρομάρα τοῦτη.
Ἐλάτε σεῖς στὸ πλάι μου κόρες τοῦ Μόρην.
Ἐλάτε μὲ τὲς ἄρπες σας, κάμετε τὸν ἀγέρα
μὲ τὰ γλυκὰ τραγούδια σας ν' ἀντιλαλήσω...

ΔΕΡΣΑΓΡΕΝΑ

Τρία ζαρκάδια πέσανε, Κόμαλα, στὸ Ἄρδεν.
Κύττα τὴ φλόγα ποῦ στὸ βράχο λάμπει.
Ἔλα τοῦ Μόρδεν βασιλῆα, σὲ περιμένει
ἡ Κόμαλά σου στὸ ξεφάντωμά της.

ΦΙΓΓΑΛ

Καὶ σεῖς, παιδιὰ τοῦ τραγουδιοῦ στὸν οὐρανὸ ἀνε-
[βάστε
τοῦ Κάρρου τοὺς πολέμους γιὰ ν' ἀναγαλλιάσῃ
ἡ λιγερὴ παρθένα μου μὲ τ' ἄσπρο χέρι.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Φίγγαλ, Βάρδοι καὶ Ὑδαλλάν.

ΒΑΡΔΟΙ

Κύλα τὸ ρέμα σου τὸ ἀφροισμένο,
ὦ Κάρρε. Ἐφύγανε οἱ ἐχτροὶ μας
ἀνταριασμένοι. Τὸν ἡλιολουσμένο
κάμπο μας δὲν πατοῦνε πλέον
τὰ ἅτια τους. Τὰ περιφάνα τους
λάβαρα ἀλλοῦ θὰ πᾶν νὰ στήσουν.
Ἦσυχά ὁ ἥλιος στὸ μέλλον θὰ λάμπῃ.
Στὰ βλέφαρά μας πρόσχαρη ἡ νύχτα
ὑπνὸ θὰ φέρῃ· θὰ ἀντιλαλοῦνε
χαρὰς τραγούδια, καὶ τὰ σκοιτάρια
θὰ κρεμαστοῦνε πάνω στοὺς δόλους.
Τὸ γιὸ τοῦ πελάγου θὰ πόλεμοῦμε
καὶ θὰ γλεντοῦμε· καὶ μὲ τὸ αἷμα

(1) Ὑπαινίσσεται Δρυῖδην τινά, ὃν πιθανῶς εἶχεν ἐρω-
τήσῃ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πολέμου τοῦ Καρακάλλα.

(2) Ὁ Φίγγαλ, νικητῆς, φαίνεται μακρόθεν ἐπανερ-
χόμενος μετὰ τῶν στρατευμάτων του· ἡ δὲ Κόμαλα
μαθοῦσα τὸν θάνατόν του τὸν ἐκλαμβάνει κατ' ἀρχάς, ὥς
φαίνεται ἐκ τῶν ἐπομένων στίχων ἀντὶ τοῦ Καρακάλλα.

(3) Quis est iste qui quasi flumen ascendit?

(1) Ὁ Φίγγαλ εὐρίσκειται ἀκόμη εἰς τινὰ ἀπόστασιν
καὶ ἡ Κόμαλα ὑπὸ τὴν ἐπιρ. τῆς πλάνης τῆς ἐξακολούθει
νὰ τῇ ἀποτείνεται ὡς πρὸς τὴν σκιάν του.

(2) Ἡ Κόμαλα ὑπαινίσσεται τὸν τάφον του ἐν ᾧ ὁ
Φίγγαλ τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦτον ἐκλαμβάνει ὡς ἐκφρασίαν
ἐρωτος.

τὰ χέρια θὰ βάθουνε τῶν γιῶν τοῦ Λοκλίνου.
Κύλα τὸ ρέμα σου τὸ ἀφροσμένο,
Κόρρε, μ' ἀναγαλιά· πᾶν οἱ ἔχθροί μας
σὺν ἴσκιον αὐγῆς ὅταν χαράξῃ.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Μελιλόκωμα καὶ οἱ ἄνω.

ΜΕΛΙΛΟΚΩΜΑ

Ῥ' πῆστ' ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς, ἀνάλαφρες δεῖς πάχνες,
καὶ δεῖς τοῦ φεγγαριοῦ χλωμὲς ἀχτίδες ἀνεβάστε
πάνω στὰ οὐράνια τὴν ψυχὴ τῆς λιγερῆς παρθένας.
Πάνω στὸ βράχο κοίτεται ἄλλα, πεθαμένη.
Ἀχ! Πάει ἡ Κόμαλα, δὲ ζῇ....

ΦΙΓΓΑΛ

Πῶς; Τί εἶπες; Πέθανε τοῦ Σάρνου ἡ θυγατέρα;
Πέθανε ἡ ἐλπίδα μου; ... Χάθηκαν Κόμαλά μου!
Δυστυχημένη Κόμαλα! Ἀς πετάξῃ
στὴν ἀγγαλιά μου μέσα ἡ ψυχὴ σου
ὅταν θὰ κάθουμ' ἐρημος στὲς ἀκροποταμιές μου.

ΥΔΑΛΛΑΝ

Ῥ' ἔμνεα! Σδύστικε ἡ γλυκιὰ λαλιά τῆς κυνηγίτρας
τοῦ Κόναλ! τὰ ἀλαφρόποδα νὰ κυνηγᾷ ἀλάφια
δὲν θὰ τὴν ξαναδῶ! Ἀχ! Γιατί λύπησα τὴ ψυχὴ τῆς;

ΦΙΓΓΑΛ

Φύγε ἀπὸ μπρός μου, ἐσύ παιδί καταραμένο!
Στὰ παναγύρια μου στὸ ἐξῆς δὲ θὰ ξανακαθίσῃς
μὴτε μαζύ μου στὸ ἐξῆς θὰ βγῆς νὰ κυνηγῇς,
καὶ κάτω ἀπ' τὲς σαῖτες σου δὲ θενὰ ξαναπέσουν
οἱ ἔχθροί μου (1) Ὅδνηξτέ με στὸ μέρος ποῦ
[κοιμάται
ἡ ἀγάπη μου, νὰ ξαναδῶ τὸ ὁμορφό της σῶμα...
Ἀχ! Νάτην, κοιμάται χλωμὴ καὶ γιὰ στερόνό της
[στρώμα

ἔχει τὸ βράχο τὸ ξερό! Ἀνεμος παγωμένος
τὰ ὀλόξανθὰ της τὰ μαλιὰ ἀνέρα οἰκῶνει,
κι' ἡ κόρδα τῆς σαῖτας της ἀναστενάζει ἀκόμα!
Ἐπέσανε τὰ βέλη της κάτω ἀπ' τὸ λιγερό της
τὸ σῶμα! Ὡ βάρδοι, ψάλτε της, ψάλτε της μοιρο-
[λόγια
ν' ἀντιλαλήσουν τὰ βουνὰ γλυκὰ τὸ ὄνομά της!

ΒΑΡΔΟΙ (2)

Κυττάξε τὰ μετέωρα πῶς γύρω της γυρίζουν
καὶ τὴν περικυκλῶνουν νὰ πάρουν τὴ ψυχὴ της.
Τοῦ φεγγαριοῦ κυττάξετε οἱ κάτωχρες ἀχτίδες
πῶς στὰ οὐράνια πάνω νεβάζουν τὴ ψυχὴ της!
Βγαίνουν ἀπὸ τὰ σύννεφα μ' ἀστραφτερά τὰ μάτια
οἱ σκιὲς τοῦ Φιδαλάνη (3) καὶ Σάρνου (4) καὶ
[μπροστὰ της
σκύψτουνε λυπημένες. Πότε τὸ ἄσπρο σου χέρι,
Κόμαλα, θὰ πετάξῃ στὴν ἄρπα σου ἅπανα;
Πότε ἡ γλυκιὰ φωνὴ σου θενὰ ἀκουστῇ στοὺς βρά-
[χους

ὡσὰν ζεφύρου φύσημα, πάνω στοὺς κρούους βράχους;
Στὸ βράχο οἱ φιλινάδες σου θὰ πᾶν νὰ δὲ ζῆτάνε
μὲς θὲ νὰ σὲ βροῖσκουνε. Καμμιὰ φορὰ μονάχη,
μὲς στὴ ψυχὴ τους θάρχεσαι στὴν ἐρημιὰ τῆς
[νύχτας

1) Ἀπὴν ἦτο ἡ μεγαλύτερα ποιητὴ ἡ ὁποία ἠδύνατο τὴν
ἐποχὴν ἐκείνην νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς στρατιώτην. Ἀποκλειό-
μενος τοῦ στρατοῦ ὤφειλε ἀναγκαστικῶς νὰ ζῇ ἀδόξως καὶ
περιφρονούμενος

(2) Οἱ στίχοι οὗτοι ἀποτελοῦν εἶδος ἀποθεώσεως.

(3) Ὁ Φιδαλάν δὴ ἤρξεν ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἰν-
στύρης (Macpherson).

(4) Ὁ Σάρνος, πατὴρ τῆς Κόμαλας, ἀπέθανεν ὀλίγον
μετὰ τὴν φυγὴν τῆς θυγατρὸς του.

νὰ χύνῃς ἀναγάλλισμα, καὶ ἡ γλυκιὰ λαλιά σου
μέσα στ' αὐτιά τους ἄς ἀντηχεῖ καὶ ὅταν ξημερώνην
ὁ νοὺς τους εἰς τὰ ὄνειρα τῆς νύχτας θὰ γυρίζῃ....
Κύτταξε τὰ μετέωρα πῶς γύρω της γυρίζουν
καὶ τὴν περικυκλῶνουν νὰ πάρουν τὴ ψυχὴ της.
Τοῦ φεγγαριοῦ, κυττάξετε, οἱ κάτωχρες ἀχτίδες
πῶς στὰ οὐράνια πάνω νεβάζουν τὴ ψυχὴ της!

MIX. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Η ΣΚΛΗΡΑΙΝΑ

Ἡ «Σκλήραινα» ἰδοὺ τὸ νεώτατον καὶ πρωτότυπον
ἔργον τοῦ Κου Ἀμπελά, διδαχθὲν ἀπὸ τῆς
σκηνῆς τοῦ «Βασιλικοῦ θεάτρου» Ἀθηνῶν τῇ 18
Δεκεμβρίου 1904, καὶ ἐγκριθὲν ἐν τῇ Λασσαλείῳ
δραματικῇ ἀγῶνι τοῦ ἔτους τούτου. Κατὰ τὴν δημο-
σιευθεῖσαν κρίσιν τῶν ἀγωνοδικῶν: «Ὁ ποιητὴς
ἔλαβε τὴν ὑπόθεσιν τῆς Σκληραίνης ἐκ τοῦ Ζωναρά,
τοῦ Κεδρηνοῦ καὶ τοῦ Ψελλοῦ καὶ μετεποίησε ταύτην
κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῆς δραματικῆς τέχνης»
. «Ἡ πλοκὴ τοῦ μύθου ἔχει καλῶς καὶ ἡ κά-
θαρσις ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ἠθικὴ ποιότης τοῦ δράματος
ἔχει καλῶς» «Ἡ τραγωδία ἔχει πολλὰς ἀρε-
τάς» Ἐδραβεύθη δὲ «διὰ τὴν ὀρθοπέπειαν τοῦ
ποιητοῦ, τὸ μέτρον, τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν στιχομυθίαν,
ἣτις περιέχει ἀδρὰ νοήματα καὶ εὐφυϊολογίας ἀξίας
μεγάλου ποιητοῦ».

Τὸ πρῶτον ἦδη δραματοποιῶνται αἱ τύχαι τῆς
ὠραίας ἀλλὰ καὶ τόσον τραγικοῦ τέλους σχοῦσης
Σκληραίνης, πεσοῦσης θύμα τοῦ φθόνου τῆς νεωτέρας
Μηδείας, Ζωῆς τῆς Πορφυρογεννήτου. Ἡ ἐπιφανὴς
πατρικία Σκλήραινα, ὅτε ὁ ἀδελφός της Βασίλειος
Σκληρὸς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος, ἀμφότεροι
στρατηγοί, βασιλευσούσης τῆς Ζωῆς εἶχον ἐξορισθῇ εἰς
Μιτυλήνην, τοὺς ἠκολούθησε καὶ τοὺς περιεποιοῦντα τὰ
μέγιστα. Εἰς τοῦτο ἀκριβῶς ὤφειλε τὴν εὐνοίαν τοῦ
Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ὅτε οὗτος ἀνακληθεὶς
τῆς ἐξορίας ὑπὸ τῆς βασιλείας ἐγένετο σύζυγος αὐτῆς
καὶ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

Ἡ ζηλότυπος Ζωὴ ἣτις κατ' ἀρχὰς μὲν ἠνέχθη
τὴν Σκλήραιναν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν πρῶτην
Ζωστὴν τῆς (ὕπασπλστριαν), φέρουσαν τὸν τίτλον τῆς
Αὐγούστας (σεβαστῆς) καὶ ἐξισουμένην πρὸς αὐτήν·
ὥμοσε λοιπὸν φοδερὰν ἐκδίκησιν.

Ἐν τῇ πρώτῃ πράξει, καθ' ἣν στιγμὴν περιστοι-
χουμένη ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων τιλοῦχων τῶν ἀνακτόρων
προσέρχεται εἰς τὸ χρυσοτρίκλινον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ
αὐτοκράτορος ἐπιστρέφοντος ἐκ τῆς θήρας, συγχρόνως
δὲ καὶ ἡ Σκλήραινα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, συνά-
πτεται δεινὴ λογομαχία μεταξὺ τῶν δύο Αὐγουστῶν,
ἐν ἣ ἐκδηλοῦται τὸ φλογερὸν μῖσός της κατὰ τῆς συν-
θρόνου. Παραθέτομεν ὀλόκληρον ἐνταῦθα τὴν σκηνήν,
ὥντως ὠραίαν.